

100-8973500

אין לנו התנגדות עקרונית לתכנית, בתנאי שזו תחיה מתואמת עם רשויות התכנון המוסמכות. חתימתנו הינה לצרכי תכנון בלבד. אין בה כדי לחקות כל זכות ליוזם התכנית או לכל בעל עניין אחר בשטח התכנית כל עוד לא חוקצה השטח ונחתם עמנו הסכם מתאים בנינו, ואין חתימתנו זו באה במקום הסכמת כל בעל זכות בשטח הנדון /או כל רשות מוסמכת. לפי כל חוזה ועפ"י כל דין. למען הסר ספק מוצהר בזו כי אם נעשה או ייעשה על ידנו הסכם בנין השטח הכלול בתכנית, אין בחתימתנו על התכנית הכרה או הודאה בקיום הסכם כאמור /או ויתור על זכותנו לבטלו בגלל הפרתו ע"י מי שרכש מאתנו על פני זכויות כלשהן בשטח, /או על כל זכות אחרת העומדת לנו מכח הסכם כאמור ועפ"י כל דין שכן חתימתנו ניתנת אך ורק מנקודת מבט תכנונית. האריך: 24.6.15 רשות מקרקעי ישראל מרחב עסקי ת"א

גרסה מס' 7
תאריך 28.6.2015

ד"ר רון פרומקין, ייעוץ אקולוגי וסביבתי
טל': 02-5332028, פקס': 02-5332024, ת"ד 2444, מבשרת ציון 9072747, ron.frumkin@gmail.com
רשות מקרקעי ישראל

סקר ערכי טבע בתחומי מתחם גנים (שלישות), רמת גן

מאושרת

תכנית מס' רג/1163/א

ד"ר רון פרומקין
ת"ד 2444
מבשרת ציון 90805
5332024 פקס 02-5332028

יוני 2012

משרד הפנים מחוז תל-אביב
חוק התכנון והבניה תשכ"ה - 1965
אישור תכנית מס' רג/1163/א
הועדה המחוזית לתכנון ולבניה החליטה
ביום 8.12.2011 לאשר את התכנית
גילה ארז
יו"ר הוועדה המחוזית
30.6.15

רקע

במסגרת תכנית לפינוי מתחם גנים ברמת גן (השלישות) נערך במתחם סקר ערכי טבע לפי בקשת המשרד להגנת הסביבה. בתחומי הבסיס הצבאי יש רכס כורכר, כאשר חלק מהמבנים והדרכים יושבים על גביו וחלקם מקיפים אותו מכל עבריו.

בגבעות הכורכר הפנימיות במרכז מישור החוף מתקיימת צמחייה ייחודית השונה מזו שבכרסי הכורכר בחוף הים ומזו שגבעות הכורכר בדרום שפלת החוף. כמו כן, לעתים ניתן למצוא בגבעות אלה מיני שבלולים אנדמיים הידועים רק מגבעות כורכר כדוגמת שבלולית הכורכר ושבלולית פיקרד.

למרות ששטח המתחם מופר ברובו הגדול בשל עשרות שנים של בנייה, סלילת דרכים ופעילות אדם אינטנסיבית, עלה העניין לבחון אם נותרו בו ערכי טבע בעלי חשיבות לשימור, ובמידת האפשר, לשקם את שטח הגבעה כאתר טבע עירוני המייצג את בית הגידול הכורכרי. לצורך הסקר נערכו במתחם סיורים אחדים בדצמבר 2010, בסוף ינואר 2012 ובאמצע מרץ 2012, בהם נערכו תרשימי צמחייה בגבעה ולמרגלותיה. במקביל, נערך במקום סקר עצים לצורך הכנת נספח עצים בוגרים, שהוגש בנפרד לפקיד היערות.

ממצאים

א. צומח וצמחייה

בסקרי השדה במתחם תועדו 123 מיני צמחים (לא כולל צמחייה גננית נמוכה) (נספח 1). בגבעת הכורכר תועדו 79 מיני צמחים (בתוכם 64 מיני בר), ולמרגלותיה - 93 מינים (עם 67 מיני בר). עושר המינים בגבעה אינו גבוה. לצורך השוואה, אפשר לציין גבעת כורכר קרובה בעלת ממדים דומים - גבעת קוזלובסקי בגבעתיים המרוחקת כ-2 ק"מ מצפון למתחם גנים - בה תועדו לפחות 165 מיני בר מקומיים, פי 2.5 בערך בהשוואה לגבעת הכורכר במתחם השלישות (ר"פ 2012, מידע שטרם פורסם).

א.1 עצים

מתוך כלל מיני הצמחים 25 הם עצים, מרביתם (23 מינים) עצי נוי וער נטועים או פליטי תרבות (טבלה 1). העצים נטועים לאורך צדי דרכים (בעיקר וושינגטוניה חסונה וברוש מצוי), בחורשות קטנות המונות עשרות עצים בודדים (בעיקר אורן ירושלים, איקליפטוס המקור וברוש מצוי) ובתפזורת בין המבנים ובשטחי הגינון. מתוך כלל העצים רק שני מינים נחשבים כמינים מקומיים שאינם נטועים - 3 עצי שיזף מצוי גדולים למדי ופרטים אחדים במופע שיחי, ופרט צעיר של חרוב מצוי.

א.2. מינים גרים ופולשים

לאור מידת ההפרה הגבוהה למדי של שטח המתחם, התבססו בו מספר מיני צמחים גרים לא נטועים שחלקם נחשבים כמינים פולשים המופצים בעיקר על ידי ציפורי שיר האוכלות את פירותיהם ומפיצות את זרעיהם (טבלה 2). מינים אלה, כמו גם מיני עצים גרים נטועים כושינגטוניה חסונה ופיקוס השדרות, נוטים להתרבות

בקלות יחסית ולהתפשט במהירות, במיוחד בתנאי השקיה, ולפיכך הם עשויים להוות איום על תהליכי שיקום של בתי גידול טבעיים ולדחוק מינים מקומיים.

טבלה 1: רשימת מיני העצים בתחומי התכנית ומיקומם

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	סטטוס
אדר סורי	+		נטוע
אורן הצמבר		+	גר, נטוע
אורן ירושלים	+	+	נטוע
אזדרכת מצויה	+	+	גר, פולש
איקליפטוס המקור	+	+	גר, נטוע
אלביציה צהובה		+	גר, נטוע
אראוקריה רמה		+	גר, נטוע
ברוש אריזוני		+	גר, נטוע
ברוש מצוי	+	+	נטוע
דיפסיס משולש	+		גר, נטוע
ושינגטוניה חסונה	+	+	גר, נטוע
זית אירופי	+		נטוע
חרוב מצוי	+		מוגן
סיגלון עלי-מימוסה		+	גר, נטוע
סיסם הודי	+		נטוע
פיקוס הגומי	+		גר, נטוע
פיקוס השדרות		+	גר, נטוע
פיקוס צר-עלים		+	גר, נטוע
פלפלון בכות		+	גר, נטוע
פלפלון דמוי-אלה	+		גר, פולש
קזוארינה אשונה	+	+	גר, נטוע
שיזף מצוי	+	+	מוגן
תות לבן	+	+	נטוע
תמר מצוי		+	נטוע
תמר קנרי		+	גר, נטוע

טבלה 2 : רשימת מיני הצמחים הגרים והפולשים שאינם נטועים בתחום התכנית

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	צורת חיים	סטטוס
אגבה אמריקאית		+	שיח	גר
אזדרכת מצויה	+	+	עץ	גר, פולש
דגנה הודית		+	חד-שנתי	גר
חלבלוב הכדורים		+	חד-שנתי	גר
חמציץ נטוי	+	+	גאופיט	גר, פולש
חמציץ קטן		+	חד-שנתי	גר
טבק השיח		+	שיח	גר, פולש
לנטנה סוגונית	+	+	שיח	גר, פולש
פלפלון דמוי-אלה	+		עץ	גר, פולש
קיקיון מצוי		+	שיח	גר, פולש

א.3 מינים מוגנים ואנדמיים

ככלל, כל העצים הבוגרים (טבלה 1) מוגנים על-פי תיקון 89 לחוק התכנון והבנייה. בנוסף, למרות ההפרה הגבוהה של השטח נותרו בגבעת הכורכר בו "איים" אחדים, מצומצמים בשטחם, בין מבנים ובשולי חורשות קטנות שבהם התערבות האדם נמוכה, ובהם שרדו מספר מינים של צמחי בר מוגנים או אנדמיים. צמחים אלה כוללים את שני מיני העצים שצוינו קודם לכן - חרוב מצוי ושיזף מצוי (תמונה 1), גאופיט אחד - כלנית מצויה (בשולי מצוק הכורכר בצפון הגבעה), שני פרטים של תורמוס צר-עלים (ערך טבע מוגן), תלתן ארץ-ישראלי (מין אנדמי) ומין אחד של שרף - חשפונית עדינה - שגדל כצפיפות גבוהה במפנה הצפוני של מצוק גבעת הכורכר (תמונה 2). כל המינים הנ"ל תועדו בגבעת הכורכר, בעיקר בצפונה ובמערבה, כאשר עץ שיזף בודד ושיחי שיזף מצוי אחדים תועדו גם למרגלות הגבעה.

תמונה 1 : שיזף מצוי גדול בראש גבעת הכורכר. שריד לצמחייה המקומית האופיינית לאזור.

תמונה 2: השרך המוגן חשפונית עדינה במפנה
צפוני במצוק גבעת הכורכר

ב. בעלי-חיים

בשל פעילות אדם אינטנסיבית בכל שעות היממה באתר הנמצא בלב שכונה עירונית ומוקף בכבישים סואנים, לא נותרו בגבעה חיות בר בעלות חשיבות לשימור. ניסיון לאתר זוחלים או שבלולים האופייניים לרכסי כורכר לא העלה דבר. מיני החולייתנים המזדמנים לאתר הם עופות מלווי-אדם כעורב אפור, דררה, דרור הבית, בולבול וצוצלת, ויונקים כחתול בית ואולי גם עכברים וחולדות.

סיכום והמלצות

1. ככלל, השטחים הבלתי מופרים בגבעת הכורכר במתחם גנים קטנים למדי, בעלי עושר מיניים קטן ודלים בערכי טבע מוגנים.
2. האזורים הרגישים ביותר בהם נותרו מינים המאפיינים את רכסי הכורכר הפנימיים בשפלת החוף הם מצוק הכורכר והמדרון שבצפון הגבעה (תמונת שער) והמדרון המערבי.
3. בשאר השטח נותרו עצי שיזף מצוי בודדים ותורשות קטנות הראויים לשימור כאשר בקרבתם מצויים ריכוזי פריחה קטנים.
4. לאחר פינוי הגבעה מהמבנים הצבאיים מן הראוי לחשוף את רכס הכורכר המכוסה כיום בפיתוח ולהכין תכנית לשיקום הגבעה כאתר טבע עירוני.
5. במסגרת השיקום האקולוגי מוצע להשיב לגבעה מיני צמחים אופייניים, מוגנים ונדירים שקיימים או היו קיימים באתרים דומים באזור, ולעודד את התרבותם של מיני הבר הקיימים.
6. עצי שיזף מצוי ותמר מצוי הגדלים למרגלות הגבעה בשטחים המיועדים לפיתוח יועתקו אל הגבעה לאחר הכנה מתאימה במסגרת שיקומה.
7. יש להשקיע את מרב המאמצים לעקירה או להדברה של מיני הצמחים הידועים כפולשים בתחומי הגבעה או בקרבתה.

נספח 1: רשימת מיני הצמחים שתועדו במתחם גנים, דצמבר 2010-מרץ 2012

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	צורת חיים	סטטוס
אגבה אמריקאית		+	שיח	גר
אדר סורי	+		עץ	נטוע
אורן הצמבר		+	עץ	גר, נטוע
אורן ירושלים	+	+	עץ	נטוע
אזדרכת מצויה	+	+	עץ	גר, פולש
אזנב מצוי	+	+	חד-שנתי	
אטד אירופי	+		שיח	
איקליפטוס המקור	+	+	עץ	גר, נטוע
אלביציה צהובה		+	עץ	גר, נטוע
אמיץ קוצני		+	חד-שנתי	
אספסת החוף	+		חד-שנתי	
אספסת מצויה		+	חד-שנתי	
אספסת קטועה	+	+	חד-שנתי	
אספרג ארוך-עלים	+	+	שיח	
אראוקריה רמה		+	עץ	גר, נטוע

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	צורת חיים	סטטוס
ארבע-כנפות מצויות		+	חד-שנתי	
בן-חיטה רב-אנפין	+	+	חד-שנתי	
בן-חצב סתווי	+		גאופיט	
בקיה ארץ-ישראלית	+		חד-שנתי	
בקיה מצויה		+	חד-שנתי	
בקיה תרבותית		+	חד-שנתי	
ברוש אריזוני		+	עץ	גר, נטוע
ברוש מצוי	+	+	עץ	נטוע
גרגרנית ירושלים		+	חד-שנתי	
גרניון עגול		+	חד-שנתי	
גרניון רך	+	+	חד-שנתי	
דבקה זיפנית	+	+	חד-שנתי	
דבשה מחורצת		+	חד-שנתי	
דגנה הודית		+	חד-שנתי	גר
דגנין מצוי	+	+	חד-שנתי	
דיפסיס משולש	+		עץ	גר, נטוע
הרדוף הנחלים		+	שיח	נטוע
ווינינגטוניה חסונה	+	+	עץ	גר, נטוע
ורוניקה מבריקה	+	+	חד-שנתי	
זית אירופי	+		עץ	נטוע
חלבולב החוף	+		עשבוני רב-שנתי	
חלבולב הכדורים		+	חד-שנתי	גר
חלבולב מצוי	+	+	חד-שנתי	
חמציץ נטוי	+	+	גאופיט	גר, פולש
חמציץ קטן		+	חד-שנתי	גר
חסת המצפן		+	חד-שנתי	
חרוב מצוי	+		עץ	מוגן
חרצית עטורה		+	חד-שנתי	
חשפונית עדינה	+		שרך	מוגן
טבורית נטויה	+		עשבוני רב-שנתי	
טבק השיח		+	שיח	גר, פולש
טופח נאה	+	+	חד-שנתי	
טיין דביק	+		בן-שיח	
ילקוט הרועים		+	חד-שנתי	
כוכבית מצויה		+	חד-שנתי	
כותלית יהודה	+	+	בן-שיח	
כלנית מצויה	+		גאופיט	מוגן
כף-אווז האשפות		+	חד-שנתי	
כרבה ספרדית	+		חד-שנתי	
כרבולת מצויה		+	חד-שנתי	

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	צורת חיים	סטטוס
כרוב החוף	+	+	חד-שנתי	
כתמה עבת-שורשים	+	+	עשבוני רב-שנתי	
כתרון זעיר-פרח		+	חד-שנתי	
לוטוס מצוי	+	+	חד-שנתי	
לוף ירוק	+	+	גאופיט	
לופית מצויה	+	+	גאופיט	
לחך בלוטי	+	+	חד-שנתי	
לחך מצוי		+	חד-שנתי	
לנטנה ססגונית	+	+	שיח	גר, פולש
לשון-שור מגובבת	+	+	חד-שנתי	
מעוג כרתי		+	חד-שנתי	
מצלתיים מצויות	+	+	חד-שנתי	
מקור-חסידה יפה	+		חד-שנתי	
מקור-חסידה מצוי		+	חד-שנתי	
מרגנית השדה	+	+	חד-שנתי	
מרור הגינות	+	+	חד-שנתי	
מרקולית מצויה	+	+	חד-שנתי	
משערת זהובה		+	חד-שנתי	
נורית השדה		+	חד-שנתי	
נזמית לופתת	+	+	חד-שנתי	
ניסנית דו-קרנית	+	+	חד-שנתי	
נשרן צפוף		+	עשבוני רב-שנתי	
נשרן שעיר		+	עשבוני רב-שנתי	
סביון אביבי	+	+	חד-שנתי	
סיגלון עלי-מימוסה		+	עץ	גר, נטוע
סיסם הודי	+	+	עץ	נטוע
סרפד קרומי	+	+	חד-שנתי	
עוקץ-עקרב עגול-עלים	+		בן-שיח	
עירית גדולה	+		גאופיט	
עשן יהודה	+	+	חד-שנתי	
עשן קטן	+	+	חד-שנתי	
פואה מצויה	+	+	חד-שנתי	
פיקוס הגומי	+		עץ	גר, נטוע
פיקוס השדרות		+	עץ	גר, נטוע
פיקוס צר-עלים		+	עץ	גר, נטוע
פלפלון בכות		+	עץ	גר, נטוע
פלפלון דמוי-אלה	+		עץ	גר, פולש
פרג אגסי	+		חד-שנתי	
פרג נחות	+	+	חד-שנתי	
פרסה דלת-תרמילים	+		חד-שנתי	

שם הצמח	גבעת הכורכר	מרגלות הגבעה	צורת חיים	סיוט
פרסיון גדול	+	+	מטפס	
ציפורני-חתול מצויות	+	+	חד-שנתי	
ציפורנית מגוונת	+	+	חד-שנתי	
צמרנית הסלעים	+	+	בן-שיח	
קדד ספרדי		+	חד-שנתי	
קוטב מצוי		+	חד-שנתי	
קזוארינה אשונה	+	+	עץ	גר, נטוע
קייצת מסולסלת	+		חד-שנתי	
קיקיון מצוי		+	שיח	גר, פולש
קרדה מכסיפה	+		חד-שנתי	
רב-פרי מצוי		+	חד-שנתי	
רכפה מזרחית	+		חד-שנתי	
שברק מצוי	+		בן-שיח	
שום ארדל	+		גאופיט	
שום משולש	+	+	גאופיט	
שיבולת-שועל מתפרקת		+	חד-שנתי	
שיבולת-שועל נפוצה	+	+	חד-שנתי	
שיזף מצוי	+	+	עץ	מוגן
שעורת התבור	+	+	חד-שנתי	
שרביטן מצוי	+	+	שיח	
תודרה מעובה	+	+	חד-שנתי	
תורמוס צר-עלים	+		חד-שנתי	מוגן
תות לבן	+	+	עץ	נטוע
תלתן ארץ-ישראלי	+		חד-שנתי	אנדמי
תלתן חקלאי	+		חד-שנתי	
תלתן לביד		+	חד-שנתי	
תמר מצוי		+	עץ	נטוע
תמר קנרי		+	עץ	גר, נטוע

המלצות להוראות התכנית

תשריט 1 מציג את המרחב המוצע לשיקום לאתר טבע עירוני. מרחב זה כולל את מדרונות רכס הכורכר במערב, בצפון ובמזרח, בשטח פנוי מבנייה שבו נמצאים ערכי הטבע והחורשות העיקריות בשטח רצוף. במידה שיפנו מבנים קיימים בצמוד למדרונות, מומלץ להרחיב את אתר הטבע העירוני לראש הגבעה ולשקם את השטח הפגוע לאחר פינוי המבנים, הדרכים והגדרות.

להלן מובאות המלצות לחיזוק השמירה על מרחב זה ולטיפולו בעתיד כאתר טבע עירוני:

1. אמצעים להגנה על ערכי טבע

- ככלל, בשטחים במרחב זה שאינם מופרים או אינם מיועדים להפרה, ייעשה שימוש רק בדרכים קיימות;
- שטחי התארגנות יהיו רק בשטחים מיועדים לפיתוח או בשטחים מופרים שאותם קל יחסית לשקם עם תום השימוש בהם;
- בשטחי עבודה הגובלים בגבעת הכורכר תוקם גדר לפני תחילת העבודות. אין להשליך פסולת או עודפי עפר מעבר לגדר;
- תכנון שצ"פים בתחומי הגבעה ייעשה תוך התייחסות לערכי הטבע הנמצאים בשטחים. בשטחים עשירים בערכי טבע מוגנים ייעשה מאמץ להתאים את פיתוח השצ"פ למפלס הקרקע הקיים תוך שילוב השמירה על ערכי טבע אטרקטיביים באתר טבע עירוני. לשטחים אלה ייקבעו הנחיות מיוחדות שייעודן מניעת הפגיעה בערכים המייחדים ומאפיינים את האזור;
- יש לנקוט באמצעים שונים על מנת לצמצם את השפעת התכנית על השטח הרגיש הגובל בה:

1. יש למנוע שתילה וזריעה של מיני צמחים פולשים;

2. אין להקים סוללות או שפכים של עודפי חציבה על גבי שטח פתוח הגובל בתכנית, ובמידה שיהיו עודפי חציבה, יש להעבירם לאתר חלופי באישור הגורמים הרלוונטיים;

2. העתקת עצים

- העתקת עצים בוגרים תיעשה בהתאם להנחיות נספח עצים בוגרים שהוגש לתכנית, בתיאום עם פקיד היערות.
- מאחר שכל העתקה מחלישה את העץ ופוגעת בשרידותו, עץ שיוחלט על העתקתו לאתר הטבע העירוני או לקרבתו יועבר פעם אחת בלבד, בתוך שעות ספורות ממועד הוצאתו מהאדמה;

3. צמחים פולשים

- במרחב התכנית ובקרבתה יש ריכוזים של מיני צמחים פולשים, חלקם בשטחים המיועדים לשצ"פ. המינים הבעייתיים ביותר מבחינת הנזק האקולוגי הנגרם על-ידם הם קיקיון מצוי, פלפלון דמוי-אלה, לנטנה ססגונית, טבק השיח וחמציץ נטוי, וכן עצי פיקוס ואזדרכת המופצים ע"י ציפורים ועטלפים.

ונוטים להתרבות במקומות עם השקיה. מינים אלה נוטים להתפשט בשטחים שעברו הפרה ולהשתלט על שטחים טבעיים או מגוננים תוך פגיעה במגוון הביולוגי המקומי. יש להשקיע מאמץ בהדברת מיני הצמחים הפולשים ולהימנע משתילה של מינים הידועים כפולשים.

- עבודות עפר גורמות להפרה של פני השטח ולהפצת זרעים של מינים פולשים (למשל, בעת הבאת חול או חומר ואדי מאזור גאוגרפי אחר). צמחים פולשים נוטים להתנחל במהירות רבה יחסית בבית גידול מופר (צמחי חלוץ), ואם לא מדבירים אותם בשלב מוקדם, הם גדלים מהר ומייצרים כמות זרעים עצומה בתוך פרק זמן קצר. לפיכך, למניעת נזקי מינים פולשים ולצמצום, יש להימנע מהבאת חומר משטח שבו גדלים צמחים פולשים;
- היה ובכל זאת נבטו צמחים פולשים באזור המיועד לשיקום, יש להדבירם מוקדם ככל האפשר, בטרם יספיקו לפרוח ולייצר זרעים;
- יש להתאים את שיטת ההדברה למינים הספציפיים, ולהעדיף הדברה כימית סלקטיבית על פני כריתה או גיזום (מיני צמחים רבים עשויים להתחדש מהשורש שנשאר בקרקע לאחר כריתה חלקית);
- יש לבצע ניטור של צמחים פולשים לאורך קו המגע בין שטחי הפיתוח לבין אתר הטבע העירוני לאחר האביב הראשון מתום העבודה. צמחים פולשים שיימצאו יודברו בהקדם.

4. שיקום בעזרת מיני צמחים מקומיים

- במסגרת השיקום והטיפול של אתר הטבע העירוני מומלץ לשתול מיני בר המאפיינים את צמחיית רכסי הכורכר באזור. רשימת מיני הצמחים המוצעים לנטיעה מפורטת בהמשך.
- הצמחייה לשתילה תילקח ממשתלות בדרום השרון ובצפון פלשת המתמחות בצמחי האזור, ומזרעים שייאספו בבתי גידול דומים באזור, זאת על מנת לקבל התאמה מרבית לאקלים האזור.

5. המלצות לניקוז בר-קיימא

- ככלל, יש לשאוף לחסכון מרבי במים ולהשתמש במי נגר על מנת להשקות את הצומח שיישתל באתר. מאחר שהאתר נמצא במדרונות גבעה, קל יחסית להעביר מים ממקום למקום בכוח הגרביטציה.
- מי נגר מראש הגבעה יופנו להשקיית הצומח במדרונות ובחורשות הנמצאים במפלס נמוך יחסית;
- חישוב כמויות הנגר ייעשה ע"י יועץ ניקוז;
- בהתאם לכמות המים הצפויה בכל תא שטח, ייקבע איזה מינים לשתול ובאיזו כמות. חכנת תכנית השתילה תיעשה בעזרת אגרונום תוך התייחסות לכמות המים הצפויה;
- יש לקחת בחשבון כי לאחר שתילה, ייתכן שיהיה צורך בתקופה ראשונית של השקיה על מנת להבטיח את קליטת השתילים במידה שאין די גשם.

6. הזדמנויות לפיצוי על אבדן בתי גידול

הקמת הפרויקט מהווה הזדמנות לשקם את המדרונות הפגועים ולשחזר את בית הגידול של גבעות הכורכר הפנימיות, שהיה נפוץ באזור זה בעבר.

- מיני גאופיטים וצמחי בר אופייניים יישתלו או ייזרעו בפינות נבחרות בשצ"פי שיתוכננו כגינות בוטניות המייצגות את צמחיית האזור. בגינות אלה יתוכננו שבילים למניעת פגיעה בגאופיטים או בצמחים, וייקבע שילוט מתאים עם שמות מיני הצמחים, תמונותיהם ורקע קצר עליהם. מן הראוי לבצע גינות אלה בשיתוף עם הציבור המקומי, לרבות תושבים, תלמידים ותנועות נוער, שיאמצו פינת טבע עירוני זו ויסייעו לטיפוחה.

7. צמחייה מומלצת

- בשטחי הגינון מומלץ להשתמש בצמחייה המאפיינת את האזור. צמחייה זו כוללת הן צמחי בר והן צמחי בוסתן. השימוש במינים ובזנים מקומיים מאפשר התאמה מרבית לאקלים האזור, ועשוי לחסוך מים וטיפולים. כמו כן, חלק מהמינים מושכים אליהם פרפרים וציפורים, דבר שעשוי להגדיל את האטרקטיביות של החלקות השתולות לחובבי הטבע.
- בנוסף, מומלץ להשיב מחדש לאזור מיני צמחים נדירים בכלל, או נדירים כיום, שתועדו בעבר בגבעות הכורכר הפנימיות. ראוי לעשות זאת בשיתוף עם הגן הבוטני באוניברסיטת תל-אביב ולטפח פינות עם מיני צמחים נדירים, אנדמיים ומוגנים כחלק ממערך לימודי וחינוכי בשיתוף עם הציבור ומערכת החינוך.
- להלן רשימה של מינים המומלצים לשתילה:

צמחי בוסתן:

- זית אירופי
- פיקוס התאנה
- שקד מצוי
- תמר מצוי
- תות לבן

עצים, שיחים ובני-שיח:

- שיזף מצוי
- חרוב מצוי
- רותם המדבר
- מתנן שעיר
- אטד אירופי
- קורנית מקורקפת
- לוטם מרווני
- לוטם שעיר
- עכנאי שרוע
- געדה מצויה

- שמשון סגלגל
- לוטמית ערבית
- לוטמית דביקה

גאופיטים ועשבונים רב-שנתיים :

- דבורנית דינסמור
- סחלב קדוש
- שפתן מצוי
- כלנית מצויה
- צהרון מצוי
- חצב מצוי
- עירית גדולה
- בן-חצב סתווני
- תבצלת קטנת-פרחים
- נורית אסיה
- שום גבוה
- שום האבקנים
- שום תל-אביבי
- שום קצר
- שום קטן-פרחים
- שום ארדל
- לופית מצויה
- מצילות החוף
- מצילות מצויצות
- כדן קטן-פרחים

חד-שנתיים :

- תורמוס צר-עלים
- תורמוס ארץ-ישראלי
- מקור-חסידה תל-אביבי
- מקור-חסידה תמים
- נזרית חופית
- פעמונית גפורה
- קחון החוף
- תלתן ארץ-ישראלי
- אספסת החלזון
- דרדר הקורים

הוספת מינים לרשימה תיעשה בתיאום עם אקולוג המלווה את התכנית.